

Soạn bài Nội dung và hình thức của văn bản văn học - Ngữ văn 10

Câu hỏi soạn bài:

Câu 1: Đề tài của văn bản văn học là gì? Cho ví dụ.

Trả lời:

- Đề tài là lĩnh vực đời sống được nhà văn nhận thức, lựa chọn, khái quát, bình giá và thể hiện trong văn bản. Việc lựa chọn đề tài bước đầu bộc lộ khuynh hướng và ý đồ sáng tác của tác giả.

- Một số VD về đề tài:

+ Đề tài của truyện *Tám Cám* là xung đột giữa người tốt và người xấu, giữa thiện và ác.

+ Đề tài của truyện ngắn *Lão Hạc* (Nam Cao) là cuộc sống và số phận bi thảm của người nông dân Việt Nam trước Cách mạng tháng Tám.

+ Đề tài của *Tắt đèn* là cuộc sống bi thảm của người nông dân Việt Nam trước Cách mạng tháng Tám, trong những ngày sưu thuế...

Câu 2: Chủ đề là gì? Cho ví dụ.

Trả lời:

- Chủ đề là vấn đề cơ bản được nêu ra trong văn bản. Chủ đề thể hiện điều quan tâm cũng như chiều sâu nhận thức của nhà văn đối với cuộc sống.

- Ví dụ:

+ Chủ đề của *Truyện Kiều* (Nguyễn Du) là thực trạng xã hội vô nhân đạo và số phận con người sống trong xã hội ấy. Vấn đề tình yêu, nhân phẩm, công lí... cũng được Nguyễn Du đặt ra để lí giải.

+ Chủ đề của tác phẩm *Nam quốc sơn hà* là niềm tự hào và khẳng định chủ quyền lãnh thổ.....

Câu 3: Mối quan hệ giữa cảm hứng và tư tưởng trong văn bản văn học.

- Mối quan hệ giữa cảm hứng và tư tưởng của văn bản văn học: Cảm hứng nghệ thuật là nội dung tình cảm chủ đạo của văn bản, nó thể hiện những trạng thái cảm xúc, tâm hồn của văn bản. Qua cảm hứng nghệ thuật, người đọc có thể cảm nhận được tư tưởng, tình cảm của tác giả gửi gắm vào bên trong tác phẩm.

Câu 4: Hãy nêu ý nghĩa quan trọng của nội dung và hình thức trong văn bản văn học.

Soạn bài Nội dung và hình thức của văn bản văn học - Ngữ văn 10

- Một văn bản văn học tốt về nội dung, đẹp về hình thức sẽ đáp ứng được những chức năng chủ yếu của văn học: nhận thức, giáo dục, thẩm mĩ, giao tiếp...
- Sự hoà hợp giữa nội dung tư tưởng cao đẹp và hình thức nghệ thuật hoàn mĩ là phẩm chất của các tác phẩm văn học ưu tú.

LUYỆN TẬP

Câu 1: So sánh đề tài của hai văn bản văn học "*Tắt đèn*" của Ngô Tất Tố và "*Bước đường cùng*" của Nguyễn Công Hoan.

Trả lời:

- Sự giống nhau: *Tắt đèn* của Ngô Tất Tố và *Bước đường cùng* của Nguyễn Công Hoan đều viết về cuộc sống cơ cực của người nông dân ở nông thôn Việt Nam trước Cách mạng tháng Tám và sự vùng lên phản kháng tự phát của họ. Đề tài của *Tắt đèn* và *Bước đường cùng* có ý nghĩa rất lớn trong việc thức tỉnh người nông dân và ý thức đấu tranh của họ, giục giã họ quyết tâm thay đổi hoàn cảnh sống khi hiểu ra thực trạng bi thảm cuộc sống của mình.

- Khác nhau:

+ *Tắt đèn*: miêu tả cuộc sống người nông dân trong những ngày sưu thuế nặng nề, nông dân bị áp bức, bóc lột quá mức phải vùng lên phản kháng.

+ *Bước đường cùng*: miêu tả cuộc sống lầm than cơ cực của người nông dân trước những thủ đoạn bóc lột bằng hình thức cho vay nặng lãi của bọn địa chủ ở nông thôn. Bị cướp lúa, cướp đất, bị đẩy vào bước đường cùng, không còn lối thoát, họ phải vùng lên chống lại.

Câu 2: Phân tích tư tưởng bài thơ "*Mẹ và quả*" của Nguyễn Khoa Điềm (SGK tr. 130).

Trả lời:

Đề diễn tả công lao khó nhọc của mẹ trong việc trồng cây, tác giả đã lấy hình ảnh quả bí, quả bầu để hình tượng hóa nỗi gian nan: Chúng mang dáng giọt mồ hôi mặn.

Từ chuyện trồng cây chuyển sang chuyện trồng người:

Và chúng tôi một thứ quả trên đời,

Bảy mươi tuổi mẹ mong chờ được hái.

Soạn bài Nội dung và hình thức của văn bản văn học - Ngữ văn 10

Tôi hoảng sợ, ngày bàn tay mẹ mỏi,

Mình vẫn còn một thứ quả non xanh.

Mẹ nuôi con công lao khó nhọc, đứa con cũng giống như một thứ quả đặc biệt của mẹ. Mẹ hái quả ở đây không phải là đứa con phải trả hiếu cho mẹ mà là mẹ mong chờ con mình nên người, sống có ích.

Tác giả lo sợ mẹ già rồi (bà tay mẹ mỏi) mà mình vẫn còn khờ dại, vẫn chưa làm được gì (thứ quả non xanh).

Đã là con thì phải luôn biết ơn người mẹ đã sinh thành, dưỡng dục ta nên người. Làm một người tốt để cha mẹ vui lòng, đó là sự trả ơn đối với cha mẹ. Đó cũng chính là tư tưởng của bài thơ *Mẹ và quả*.